

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

İsmail L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
KURBAN VE BAYRAM	Hasan ÇELİKKAYA
ZAHİDLERİN TENKİDİ	Dr. A. Subhi FURAT
BENİM DUAM (Şiir)	K. AKANSU
İLİM, AHLÂK ve FAZİLET ...	Hayreddin GÜLDİKEN
ERENLER (Şiir)	İsmail BAYRAM
*İSLÂMÎ EĞİTİME DOĞRU ...	Hürşid AHMED
ANLI ÂKİF'E (Şiir)	Terc. H. ÇELİKKAYA
İSANIMIZDAKİ SOYSUZ- LAŞMA	Mustafa BAYBURTLU
İ BİR MÜSLÜMAN İYİ BİR MİLİTANDIR	Fazıl Senâi SARPER
MÜNÂCÂT' (Şiir)	Tahsin ÜNAL
İSLÂM'DA FİAT TAHDİDİ MESELESİ	Abdülkadir SEZGİN
BATI AFRİKA'DAKİ İSLÂM DEVLETLERİ	Süleyman KARAGÜLLE
ER ZAMANLAR (Şiir)	G. Neville BAGOT
OCA SİNAN	Terc. Süleyman TULUCU
AMİLER (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
İNSAN	Yusuf DOĞANŞAFAK
SUALLERE CEVAPLAR ...	KIBRISLI
İSLÂM MEDENİYETİ (Şiir)	Ma'ruf ÇAKSU
GENÇLİĞİN MUSİKİ TERBİ- YESİ	Gazi MERT
ŞİLEK (Kit'a)	Ragıp GÜZEL
BÜGÜNKÜ TÜRK TİYAT- ROSU	İ. Semahaddin CEM
HABERLER	Hayrunnisa ÇİĞDEM
	Hilmi KURTULUŞ
	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merke:
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

GAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İmdat N. NURSAÇAN
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Sekreter : Erdoğan ATAK
Ressam : Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : FATİH MATBAASI — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı: 18
Basıldığı tarih: 13/3/1969

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısının 250 Kuruş.

İLAN TARİFESİ

Dış Kapak: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

San'at

Büyük Türk Mimarı

KOCA SINAN

Yusuf DOĞANŞAFAK

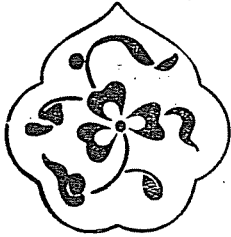

bedi hayata intikalinden bu yana 380 yıl geçti. Asırlardan beri nasırlanan bu topraklar, ve san'ata hasret gözler, Sinan gibi dahi sanatçıyı bir daha görmedi. Onun yaptıkları; Türk neslinin mirası olarak bıraktıkları bugün ve yarın bizim bedii zevkimizin en büyük kaynağı olmakta devam edecektir. Bin bir zevk ve titizlikle süslediği direksiz kubbelerinin yanlarından; büyük ustalık ve ihtişamla semalarımıza yükselttiği minareler, hatimlerin indirildiği medreseler, zafer şarkılarıyla dönecek orduların geçtiği köprüler, bağı yanıkların yudum yudum su içtiği çeşmeler, hanlar, hamamlar, kervansaraylar... Koca bir devrin imzasını tarihe ve ülkesine kazıyandır Koca Sinan.

Fetihde, ilimde, san'atta kısacası bütün bilim dallarında en mahir kişilerin yetiştiği Osmanlı İmparatorluğunun altın devrine rastlar Sinan'ın devri. İlim alanında; İbni Su'ud, İbni Kemal, edebiyatda; Baki, Fuzulî, Nefî, Ruhî gibi Divan şairleri bu devrin 16. yüz yılın ürünleriydi.

Müsbet düşünmek, en iyi en güzeli başarmak, hakkı eşit dağıtmak gibi ideâl fikirler 16. asır Osmanlı İmparatorluğunun temel felsefesi idi. Bu felsefedirki, ferdi ölmezliğe, gönüllerde yaşamaya doğru adım, adım ilerletmiş ve bugün yokluğunu hissettirmiştir. Onun için anıyoruz, anıyoruz çünkü, muhtacız.

Dünya şöhretleri arasında, başı semalarla buseleşen Türk Mimarisinin şahikası Sinan'ın yanında diğer mimarlar onun yanında diz çökmüş tepecikler gibidir. Sinan'ın şöhreti, sihirli bir kudret gibi bütün dünyayı sarmıştır. Millî san'atkârın millî dahinin sevilmesi, varlığımızın mümtaz bir parçası haline gelmesi onun tanınmasıyla mümkündür. Dünyada eserleriyle isim yapmış olan mimarlar bizim Sinan'ımızla kıyaslanamaz.

Sinan'ın ruhu olgunlaşmış, doğayı realist olarak yaşamıştır. O, içinde yaşadığı toplumun; Türk Irkının bütün vasıflarını kazanmış, yeniçeri ocağında çelik bir iradeye kavuşmuş ve gerçek İslâm felsefesinin dinamizmini sinesinde yaşatmış, toprağımızın renklerini, tarihimizin tablolarını eserlerinde bir araya getirmiştir.

Mikelânj'la Sinan; ikisi de mühim, ikisi de kuvvetle hâkim oldukları realitenin öütün ikazlarından faydalanmasını bilen ve böyle bir realizmden bir hamlede en aşırı mistizme sığramasını bilen dahilerdir. Öyle iken, birinin eserinde asla tatmin bulamayan ve bulamayacağına inanan şüphe, öbürünün eserinde ise muradına ermiş iman barınıyor. Çünkü, biri Senpiyer'in torunu, Sinan ise Mevlânâ'nın mürididir.

«Ben artık bu üç sözden değilim, bütün ömrüm bu üç söz:

Hamdım

Piştım

Yandım.»

diyerek ömrünü hülâse eden Mevlâna Mesnevisiyle Yaradanına ulaşmak için nasıl çırpınıyorsa Sinan da; semalara yükselttiği minareleri, yaptığı köprü ve geçmeleriyle aynı mistizmin abidesini dikmemişmidir? Onun eserlerinde barınan Türk ve İslâm düşüncesi bunun en büyük şahididir.

SINAN HAKKINDA SÖYLENENLER VE HAYATI

Büyük bir mühendis ve mimar olan Sinan hakkında son günlerde Tarih Kurumu tarafından «Sinan'ın Hayatı ve eserleri» isimli, büyük bir araştırma sonucu yayınlanan eser bu konudaki en derli toplu olanıdır.

Sinan'ı anlatan diğer bir eser de 1948 yılında basılan Örnek Mecmuasının özel sayısıdır. Mimar Sinan hakkında en fazla malûmatı veren Evliya Çelebidir. Çelebi, Sinan'ın eserleri karşısında kendini kaybediyor tasavvuf deyiimiyle, «Fenaf—is Sinan» oluyor. Evliya Çelebiye göre Sinan 170 yaşında ölmüştür. Çelebi bu yaşa dayanarak her ne kadar birçok eseri Sinan'a maletmiş ise de Tarih Kurumumuzun yayınladığı eserde Sinan vakfiyelerinin tamamı vardır ve kuvvetli bir ihtimalle doğrudur. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde (Cilt: 1, Sayfa: 314) Mimar Sinan'dan şöyle bahsetmektedir:

«İşte bu mescidlerin kâffesini, Süleyman Han Camiini bina eden mimarî şöretşiar, bennai ziftikdar, mühendisi darilkarar Koca Mimar Sinan Ağa bina etmiştir. İşte bu Koca Mimar Sinan, mecmuu 3600 adede balığ olan han, camii imaret, medrese, darulkurra, darulhadis ve sarayı vüzera ve ayan ve kibar ile Mekke, Medine, Kudüs, Şam, Siğedin, Bender gibi mahalli müteaddidinin kalelerine bani ve mühendis olmuştur. Cismi azizi İstanbul'da. Süleymaniye Camii kurbunda, ağa kapısı kögesindeki sebilhanısı cenbinde yekpare mermerden kubbi müdevvereyi aşıyan etmiştir Dari bakaya 170 yaşında rihlet etmiştir. Seri saadetleri önünde olan mermer üzere müzehhep hattı celilelerin cümlesi Kara Hissari Hasan Çelebi hattıdır ki, sihri bu kelâm onundur.

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinin birinci cildinin 314 üncü sayfasında: «Akibet endiş mimar Sinan'ı hurdedan ve Sultan Süleyman ve Selim'i Han asırlarında Koca Sinan İbni Abdulmennan Ağa'nın ilmi hendeseye tadbikan bina ettiği mescitler» denilmektedir. Sinan'ın babasının adı Abdülmennandır. «Risalei Tezkeret-ül ebniye» nin manzum kısmında (162 mısra) Sinan'ın devşirmeliği ve yeniçeriliği şu mısralarla anlatılmaktadır:

İriştik hizmeti Osmaniyeye
Hususa Hüsrevi sahib kırane
Şehi âlem Selim bin Beyazid Han
Gaza kılçı Seyfi âli Osman
Acem Şahı ile ol itti harbi
Kılçı ile açtı Şark-u garbı
Ann devşirmesiyim ben kemine
Aceb lütfeylemişti ben hezine

Culûs etti yerine Şeh Süleyman
Ann ahdinde ettim nice hizmet
Olup yeniçeri çektim cefayı
Piyade eyledim nice gazayı

Sâ'i risalenin diğer mısralarında Sinan'ı şöyle anlatır:

**Bu filmizi habibi piri neccar
Kulun Yusuf bin Abdullah Mimar**

Risalenin mansur kısmında Sinan'ın devşirmeliği ve yeniceiriliği anlatılmaktadır:

«Sultan Selim Han Hazretlerinin zamanı saltanatlarında devşirme gelip şerefi İslâm ve iman ve hizmeti ekâbiri ayan ile müşerref olup merhum ve mağfurüle Sultan Han Gazi devrinde yeniceiri olup» devşirmeliğini ise; «Bu hakir Sultan Selim Han gülistanı saltanatının devşirmesi olup Kayseri Sancağında iptida oğlan devşirilmek ol zamanda vâki olmuştur» denilmektedir. Böylece Sinan'ın Kayseri'nin köylerinden Ağrınasda büyüdüğü kesinleşmektedir. Sayın Profesör Âfet İnan, bir incelemesinde şuna şahit olmuştur; Sinan'ın Ağrınas'taki evinin kapısı Erciyeş Dağının karşısındadır. Sinan, her sabah uyandığı bu dağla karşı karşıya gelmektedir. Henüz yetişme çağındaki Sinan'ın suur altına Erciyeş'in heybeti sinmiştir; Selimiye Camii'nin kubbe profili ile Erciyeş'in profili karşılaştırıldığında birbirinin aynı olduğu ifade edilmektedir.

Cafer Çelebi'nin «Risâlei Mimariye» isimli eserinde Sinan'ın 100 yıldan fazla yaşadığı belirtilmektedir; «100 yıldan ziyade vâki sermayesi ömrünün ekseriyetinin fişebilillâh gaza ve cihada vermiş» olduğunu söylemektedir. Cafer Çelebi'ye göre Sinan, Ser Mimar (Baş Mimar) olmadan önce 26 yıl savaşlara iştirak etmiş, 52 yılda Ser Mimarlık yapmıştır. Osmanlı'lar zamanında 30 yaşından sonra kemale erişildiği kabul edildiğinden Sinan'ın 108 yaşında öldüğü anlaşılmaktadır.

MİMAR VE MÜHENDİS SİNAN

Tezkeretül Bünyanda Sinan'dan; «Ayni a'yân-ı mühendis seçkin mühendislerin gözü şeklinde bahsedilmektedir. Sinan'ın bir vakfiyesinde «Öklidis-il asri vel evan «asrın ve zamanın Öklid'i denilmektedir. (Öklid, eski Yunanlıların en büyük matematikçilerinden biridir. Öklid Milattan 320 yıl önce Mısır Kralı Batlamyos zamanında İskenderi'yede matematik ve fizik dersleri vermiştir.)

16. yüz yılda mimarlık ve mühendislik birbirinden ayırd edilmiş değildi. Mühendislik, mimarlığın başlangıcı ve ayrılmaz bir cüz'ü idi. Matematiği iyi bilmeyen resim ve plân yapmasını bilmiyen mimar olamazdı. Bunun için Sinan, önce mühendis sonra mimar olarak vasıflandırılır. Matematiği iyi bildiği için Öklid'e benzetilmektedir. Sinan'ın mühendisliği hakkındaki yeterli malûmatı, Kâğıthane suyunu İstanbul'a nasıl akıttığını anlatan tezkeresinde; «Canib-i kühinden bir henek kesüp sahraya yayılan suyu aynı ile ol dereye götürüp, bende çeküp ilm—i hendese tarikince tahtalara lüleler takup kaç lülele tahammülü olduğunu bildikten sonra hemen ol kıyas üzre sair derelerin sebze ve neşvü nemasından hendese terkihibiyle yazup padişaha bu veçhile beyan ettim.» demek suretiyle mühendis olduğunu kaydetmektedir. Sinan'ın büyük mühendis olduğunu Sainin «Risale-i Tuhfet-il Mimariye» sinde görüyoruz; Sai bu risalesinde Edirne'deki Sultan Selim Camiini tasvir ederken: «eserin, önce zemininin muayene edildiğini, hesaplarının yapıldığını, plân ve detaylarının çizildiğini sonradan işe başlandığını anlatmaktadır. Matematik bilmiyenin mimar olamayacağını ileri süren Cafer Çelebi Sinan için «Ser Mühendisân-ı cihan ve meşhur-u âfâk-ı devrân Koca Mimar Sinan Ağa» sözlerini söyler ve;

**«Hususâ şöyle bir mimar-ı âkil
Mühendis nev fûnun-u kâmil**

mısralariyle Sinan'ın mühendisliğini över.

Evlıya Çelebi Seyahatnamesinde (Cilt: 1, sayfa: 314) «Camii mimar ve mühendis-i kâmil; İstanbul'da Süleymaniye, Şehzade camileriyle nice su kemerleri inşaa eden Koca Mimar Sinan İbni Abdulmennan Ağanın kâr-i destidir» der.

Sinan'ın Yenibahçe'de yaptığı Kaptan Paşa mescit minaresinin ayrı bir özelliği vardır. Bu minarenin şerefesi yoktur, tepesi kubbe gibidir, sekiz köşeli minare 26 basamaktır. Basamakların rıhtı 54, yüksekliği 25 cm. dir. Minarenin üst kısmında penceremsi delikler vardır. Müezzin sesini buralardan duyurur. Sinan bu minareye bulduğu bir tılsımı yerleştirmiştir; ezan okunduğu zaman nağmeler sanki gökden dökülmüş gibi bütün çevresine yayılır. İşte Sinan bundan yüzlerce yıl önce taşlarla hoparlör yapmış ve tatbik etmiştir.

Sinan vakfiyelerinde önemli şartlar ileri sürmüştür. Gelir vakıflarını eserle-

rinin yararına gelişmesini temin etmiş bu yüzden binleri aşkın eserleri bugüne değin sürüp gelmiştir.

TÜRBESİ

380 yıl önce ebedi hayata göçen Sinan'ın Mimar Sinan Caddesinde muhteşem ve bakımlı bir kabri vardır. Caddeye bakan büyük pencerenin üst kısmına Sai'nin 15 mısralık kitabesi kazılmıştır;

«Ey iden bir iki gün dünya sarayında mekân,
Cay-i âsâyiş değildir, ademe milk-i cihan.
Han Süleymana olup mimar bu merdi güzin
Yaptı bir camii verir Firdevsi âlâdan nişan.
Emri şahile kulup su yollarına ihtimam
Hızr olup abihayatı âlemde kıldı revan,
Çekmece cisrine bir tâbi müallâ çekdi kim,
Aynıdır âyineî devranda şekli kehkeşan
Kıldı dört yüzden ziyade mescidi âli bina
Yaptı seksen yerde cami bu azizi kârdan
Yüzden artuk, ömür sürdü akîbet kıldı vefat
Yattığı yeri Hüda kulsın anın bağı cihan
Rihletinin Sai-i dâi didi tarihini
Giçdi bu demde cihandan piri Mimar Sinan
Ruh için fatihâ ihşan ide pür civan.

CAMİLER

Ey camiler!
Siz
Güzelliğinizi
Neden göstermezsiniz
Birden?
Ey camiler!
İlk gördüğümde
Sadece göz alırdınız.
Günler mi katar güzelliğinize,
Ey camiler!
Bir sihir var elbet
Eksilmez, artar büyüünüz.
Olur mu böyle yenilik!
Gün gün artsın
Şaşırsın insanı?
Her yönden bir ayrı görüntüs,
Dört yanını bu kentin
Siz sarmışsınız,
Nereye gitsem peşimden yürürsünüz.
Bir açlık geldi bana
Minareleri, kubbeleri içmekteyim.
Tutkunum yüce nazlı duruşunuza
Kendime bıksam derim
Gayrı bu camilerden

Oysaki ömrüm boyunca
Karşınıza dikilip dursam da
Kanacak gibi değilim.
Bilmem gönül mü kaptırdım!
Doğrusu sizden gayrı nesne
Görmez oldum bu kentte.
Takılır kalır gözüm
Evde, gezmede, yolda, sokakta
Bir gün derlerse hatta
Sizi görmek için binilir vapura
İnanın yalan değil.
Bilirsiniz nedir bağnazı aşkın
Nerdeyse bütün gözleri kıskanaçağım.
Kanmışım ancak
Hepimiz tutkunuz
Dinlenir gözler üstünüzde
Kara tutmaz yüzünüz
Her sabah günle beraber
Gökyüzüne süzülürsünüz.
Düşünülemez sızsız
Ne bu kent ne de biz
Güzelim camiler.

KIBRISLI